

Sayın Başkanlar, Değerli Basın Mensupları,

Bugün 9. Teknoloji Ödüllerinin önemli bir aşamasına, finale kalan firmaların açıklanacağı güne gelmiş bulunuyoruz. Hoş geldiniz. 9. Teknoloji Ödüllerine başvurular sayısında meydana gelen büyük artış memnuniyet verici. Yapılan değerlendirmelerle, bu başvurular arasından finale kalanları biraz sonra öğreneceğiz. Ben bütün başvuru sahiplerini kutluyorum.

Sayın Dinleyenlerim,

Bilim ve teknolojideki gelişmeler insan yaşamını, bazan da olumsuz yönde, giderek artan şekilde etkiliyor. Konuya bilinen bir fıkrayı anlatarak girmek istiyorum: Bir girişimci insansız fabrikasını tanıtmak için yaptığı toplantıda bazı fotoğraflar üzerinde açıklamalarda bulunuyormuş. Fotoğraflarda robotların ham madde taşımaları, çeşitli süreçleri yerine getirmeleri, mamulü götürmeleri vs. gösteriliyormuş. Fotoğrafların sonuncusu bir siyah kare imiş. Bu nedir diye sorulduğunda girişimci, robotların ışığa ihtiyaçları olmadığını farkına vardık, ışıkları söndürdük diye cevaplamış. Bundan 20-25 yıl önceye ait bu tür fıkralar artık anlatılmıyor. Bunda hayatımıza giren yeni teknolojiler ve araçların bir alışkanlık meydana getirmesi önemli bir etkidir kuşkusuz. Bunun sonucu olarak insanlar yeni buluşları, eskisi gibi, hayretle karşılamıyorlar. Diğer yandan, değer yaratan unsurlar giderek maddi ve fiziki varlıklardan maddi olmayanlara doğru bir değişim gösteriyor. Öyle ki, bilimsel ve teknolojik araştırmalar ve yenileşim sonucunda meydana gelen bilgi birikimi, emek ve sermaye gibi üretim faktörlerinin yanında, onlardan daha tesirli olarak, yer almıştır. Bazı düşünürler bu arada Carl Sagan bu durumu kendi ülkesi için sakıncalı buluyor ve şöyle diyor: **Çocuklarımın ve torunlarımın Amerikası için ciddi endişe taşıyorum. Onların Birleşik Devletlerin yalnızca bir hizmet ve bilgi ekonomisi haline geldiği hemen hemen tüm üretim sanayilerinin başka ülkelere kaydığı bir dünyada yaşamalarından korkuyorum.**

Diğer yandan çocukların doğa ile temasları ve yakın ilişkileri giderek kayboluyor. San Diego'da bir ilköğretim okulu dördüncü sınıf öğrencisi şöyle demiş: Evde oynamayı daha çok seviyorum, çünkü bütün elektrikli aletler orada. Bu TÜBİTAK yayınlarından "Doğadaki Son Çocuk" (Richard Louv) isimli kitaptan bir alıntı. Bugün 7-8 yaşındaki çocukların ceplerinde mobil telefonla gezdiklerini, bilgisayar oyunlarına önemli zaman ayırdıklarını görüyoruz. Bunların bütün yeteneklerini başarı ile kullanabiliyorlar. Oysa ben, ilk telefonu gördüğümde sanıyorum on- on bir yaşlarında idim. Bir arkadaşımın dinlemiştim, o da benim gibi, hiç telefon görmediği yaşlarda, babasının ofisine gitmiş, masanın üzerinde önemli yer işgal eden bir alet duruyormuş. Ne olduğunu merak ederek yaklaştığında, birden telefon çalınca ödü kopmuş.

Bazıları bir kısım bilim adamının bilimi kötü amaçlar için kullandıklarından şikayet etmekte ve bunu bir ahlak sorunu olarak değerlendirmektedir. Mesela Carl Sagan **Bilim ve teknolojinin dünyaya yalnızca armağanlar dağıtan Noel Baba torbası olduğunu düşünüyor değilim. Nükleer silah fikrini ortaya atıp "ilk yapan biz olmalıyız" diyerek siyasetçilerin yakasına yapışanlar da bilim adamlarıydı** demekte ve tıp alanında insanları denek olarak kullanan araştırmalardan söz etmektedir. Teknolojinin ürettiği birçok maddenin insan sağlığına zarar verdiğini ve

küresel ısınmaya sebep olduğunu belirten Carl Sagan, dünyadaki bilim adamlarının yarısının tam veya yarı zamanlı olarak askeri projelerde çalıştığını ilave ediyor. Bilimin ahlakı konusu bana, daha önce yaptığım bir konuşmada sözünü ettiğim Lise Meitner'i hatırlattı. Çok başarılı bir bilim insanı olan Lise Meitner yaşadığı dönemde ve bölgede kadın ve yahudi olmanın bütün engel ve zorluklarını yaşamış, haksızlığa, nankörlüğe maruz kalmıştır. Lise Meitner ABD'nin nükleer bomba geliştirmeyi hedefleyen Manhattan Projesine katılma teklifini, bilimsel çalışmalarını askeri amaçlar için kullanmak istemediği gerekçesi ile geri çevirmiştir. Ne var ki, buna rağmen, **atom bombasının anası** diye anılmaktadır. Kuşkusuz, bu isim kendisine projenin geliştirilmesinde buluşlarından faydalanıldığı için verilmiştir.

Bilim ve teknolojiadaki gelişmelerin hızı ve insan yaşamına etkisi giderek artıyor. Başlangıçta, insan doğada buldukları ile yetinmeyip alet yaptı, ateşi buldu. Beslenme, korunma, hastalıklarla mücadele için yeni teknikler ve araçlar geliştirdi. Bunların hepsi doğanın içinde kalıyordu. Sanayi devriminden sonra hızlanan gelişmeler bazıları önceden kestirilemeyen, hatta kontrolden çıkan sonuçlara sebep oldu: Hava ve su kirliliği, iklim değişikliği, radyasyon gibi. Dahası, teknolojinin gelişme ve değişme hızı insanın onu özümseme, yorumlama hızından fazla. Diğer yandan bilgiye ulaşma teknikleri, sanal gerçeklikler gibi teknolojileri kullanmayı başaramayan kişilerin ne zarar göreceğini kestirmek güç. Memnuniyet verici olmakla beraber bu konuda endişeyi artıran bir husus tıbdaki gelişmeler ve yaşam koşullarının iyileşmesi sonucu ortalama yaşın oldukça hızlı bir şekilde büyümesidir. Öyle ki, 1920'lerde 50 yıl olan bu yaş 1950'lerde 70'e, bugün ise 80'lere çıkmış bulunuyor. Örneğin Japonyada 65 yaşın üstünde olanların toplam nüfus içindeki payı %25'i aşmaktadır. Bizde ise %7'yi biraz geçiyor. Dolayısıyla giderek yaşlanan dünyamızda yaşlı nüfusun yaşam konforunun sağlanması bugünden çözülmesi gereken bir sorun. Gerçekte, bilim ve teknolojinin doğurduğu mahzurlar doğrudan onlara ait olmayıp kullanmaya ve uygulamaya aittir. Bu mahzurlar da gene bilim ve teknoloji vasıtasıyla giderilecektir.

Finalistlerin açıklanmasının sabırsızlıkla beklendiği şu sırada lafı uzatmadan katılımcılara teşekkür ediyor ve biraz sonra öğreneceğimiz finalistleri şimdiden kutluyorum. Hepinize saygılar sunarım.

Fikret Yücel